

Wstęp

Moralność katolicka nie sprowadza się w żaden sposób do kodeksu nakazów i zakazów nauczanych jakoby przez Kościół po to, aby utrzymać ludzi w posłuszeństwie ze szkodą dla ich wolności. Raczej stara się ona odpowiedzieć na dążenia ludzkiego serca do prawdy i dobra, określając zasady, których należy przestrzegać, aby mogły się one rozwijać i umacniać w świetle Ewangelii. Moralność katolicka nie jest ani z natury opresyjna, ani zasadniczo konserwatywna, lecz chce być nauczycielem umożliwiającym rozwój i wzrost. To jest jej prawdziwe posłannictwo.

Moralność ta nie jest również zastrzeżona jedynie dla wiernych Kościoła katolickiego. Zastrzega sobie uniwersalne przesłanie z dwóch powodów. Mając fundament w Dekalogu chce za jego pośrednictwem dokonywać wykładni prawa naturalnego wpisanego w serce każdego człowieka. Ponieważ ma swoje źródło w Ewangelii, ma także udział w powszechnym dynamizmie, jakim tchnienie Ducha Świętego udziela Słowu Chrystusa.

Stołość i zmienność moralności

Zadanie moralistów jest złożone; ciągle na nowo należy je podejmować, podobnie jak zadanie wychowania. Z całą pewnością moralność katolicka wykazała w ciągu swoich dziejów wysoki poziom niezmienności w swoim nauczaniu przykazań oraz ich zastosowania. Można ją porównać do skały, która pozostaje niewzruszona wśród zmiennych poglądów i obyczajów.

Chrześcijanie nie mogli jednak zadowolić się jedynie przestrzeganiem i przekazywaniem zasad postępowania. Starając się zrozumieć otrzymane nauczanie w osmozie z różnymi nurtami filozoficznymi i kulturą swoich czasów, postanowili przedstawić, wyjaśnić i usystematyzować ewangeliczne nauczanie, aby uzasadnić je przed innymi ludźmi, aby bronić go, gdyby było to konieczne wobec stawianych mu zarzutów i utrzymać jego potencjał misyjny. Z tego wysiłku myśli chrześcijańskiej zrodziła się teologia moralna, która następnie ożywiła kaznodziejstwo oraz kierowała redagowaniem katechizmów.

Takie powstające w osmozie z kulturą każdej epoki przemyślenia zaowocowały licznymi dziełami o dużej różnorodności, wszczepionymi we wspólną naukę moralną pod kierownictwem Magisterium Kościoła. Dziedzictwo Kościoła jest o wiele bogatsze i bardziej różnorodne niż by się mogło wydawać. Tworzy ono rodzaj pamięci kulturowej, od której jesteśmy bezwiednie zależni. W dużej mierze determinuje ono sposób, w jaki podchodzimy do kwestii moralnych. Zatem nawet pobieżny rzut oka na koncepcje moralne, które rozwinęły się w Kościele, może być bardzo przydatny w czasie, gdy same podstawy moralności są kwestionowane i często podważane, zarówno przez teologów, jak i wiernych.

Próba odnowy

Sobór Watykański II zauważył wiele ograniczeń i braków w podręcznikach, które służyły do nauczania moralności w ostatnich stuleciach i zalecił próbę odnowy w tej dziedzinie. Było to życzenie przedstawienia moralności wzbogaconej w większym stopniu nauczaniem Pisma Świętego i Ojców Kościoła, bardziej powiązanej z nauczaniem dogmatycznym o Trójcy Świętej, Chrystusie i sakramentach, a zarazem bardziej ugruntowanej filozoficznie i naukowo, aby zapewnić roztropną konfrontację z myślą naszych czasów (*Dekret o formacji kapłańskiej* Optatum totius, 28 X 1965 r., nr 16). Próby te odpowiadają ponadto dążeniom wielu chrześcijan, którzy wraz z pełniejszym dostępem do Biblii i liturgii, i będąc bardziej świadomi swojej odpowiedzialności w świecie, muszą stawić czoła nowym problemom etycznym, które niesie postęp nauki i techniki.

Nasz plan i jego zakres

Niniejsza publikacja mieści się właśnie w tej perspektywie: zarówno biblijnej, jak i ludzkiej. Składa się ona z dwóch części. Pierwsza prezentuje źródła chrześcijańskiej moralności i główne etapy jej teologicznego rozwoju. Druga część oferuje syntetyczną prezentację moralności katolickiej, wiernej swoim pierwotnym źródłom i zgodnej z wymogami odnowy.

Moralność „katolicka”

Pozostaje nam jeszcze dodać jedno uściślenie. Ta publikacja dotyczy moralności, jakiej naucza się aż do teraz w Kościele katolickim. Dlatego nie będziemy się

zajmować bezpośrednio ani etyką protestancką, ani moralnością prawosławną. Jednakże rozumiemy słowo „katolicki” wciąż w szerokim znaczeniu: moralność katolicka jest ściśle powiązana, mimo różnic, z moralnością innych wyznań ze względu na swoje pierwotne źródła, także żydowskie, oraz ze względu na długą wspólną historię. Może zatem zainteresować wszystkich chrześcijan, jak i każdego człowieka, który podejmuje refleksję nad zagadnieniami etycznymi.